

Naturskyddsföreningen
Västernärke

Ge oss kraft
förändra
Pg. 90 1909-2

Nr 2/2013

Västernärkes natur

Från vandringen vid Gryt (norr om Tryggeboda) september 2013. Foto Roger Björkeroth

Sponsorer till våra verksamheter:

Lekebergs
Sparbank

REGIONFÖRBUNDET
ÖREBRO

Naturskyddsföreningen
Riks

Naturskyddsföreningen i Västernärke

Styrelsen

Ordförande: Vakant
Kassör: Roger Björkeroth
Porsgatan 24, 716 31 Fjugesta
0585-362 92, roger@hasselberga.se
Sekreterare Eleanor Heinonen 070-212 32 01
eleanor_heinonen@gmail.com
Ledamöter: Ann Sofi Eliason 0585-450 07
byggarmange@hotmail.com
Stig Lood, 0585-405 57
Valberedning: Styrelsen

Västernärkes Natur

Ansvarig utgivare: Roger Björkeroth
Redaktion: Rasmus Axelsson,
Eleanor Heinonen,
Roger Björkeroth
roger@hasselberga.se
Utskrift & häftning: Hasselberga Sport & Reklam AB

Kassören har ordet

Eftersom vi inte har någon ordförande måste vissa uppdrag ändå skötas och vad beträffar "Ordföranden har ordet" har jag tagit på mig uppgiften som då blir "Kassören har ordet"

Vid styrelsemötet i mars avgick Rolf Ivarsson som ordförande efter många år på posten. Detta var ett avbräck för föreningen eftersom vi inte lyckades hitta någon ny. Rolf har lagt ner mycket arbete i föreningen under sina år som ordförande och genomförde många nya idéer som vi i styrelsen gemensamt hade blivit överens om. Nu saknar vi dock en driftig ordförande som kan genomföra de idéer och ambitioner vi ändå har. Vi hoppas på att vi till nästa år får en ny ordförande som kan axla uppgiften.

Också Ingvar Blomberg avgick efter många år i styrelsen. Han åtog sig många uppdrag utöver själva styrelsearbetet och vi saknar honom också.

Till ny ledamot i styrelsen valdes under årsmötet Anneli Lantz, men som efter en kort tid kom på att hon åtagit sig för mycket med tanke på arbete och familj, så hon lämnade styrelsen.

Kvar i styrelsen är nu bara Roger Björkeroth på kassörsposten, Eleanor Heinonen på sekreterarposten samt Ann-Sofi Eliason som bl a leder Natursnokarna och Stig Lood som är vår "hustomte" och sköter om praktiska saker bl a vårt torp Olstorp.

Vi rullar vidare med våra projekt Naturskolan och Natursnokarna förutom de utflykter och andra aktiviteter som vi haft och som kommer.

Planerna för framtiden är lite ovissa. Natursnokarna har vi dock ambitionen att fortsätta med liksom andra medlemsaktiviteter. Det är dock lite frågetecken beträffande Naturskolan. Vid ett möte med Agneta Birgersson, rektor på Lekebergsskolan 7-9, framkom att Lekebergs kommun inför nästa år inte längre får LONA-bidrag till den verksamheten. Frågan är om kommunen då kan ta in det i sin budget för att finansiera Naturskoleverksamheten vars största kostnad är löner till ledare för Naturskolan. Vi hoppas och tror att det kan lösa sig.

Beträffande Sixtorps gamla skola, som är vårt klubbhus, och där bla Naturskolan och Natursnokarna bedriver sina verksamheter så får vi svårt att få ekonomin att gå ihop utan bidrag. Driftskostnaden för huset är ca 24.000 kr per år och utan bidrag i form av hyresintäkter, bidrag från Lekebergs Sparbank och från Naturskyddsföreningen Riks och andra organisationer går det inte längre. Om naturskoleverksamheten skulle läggas ner förlorar vi vissa intäkter till huset och även om den verksamheten fortsätter tär det på vårt kapital. Vi försöker därför finna andra lösningar på problemet, om vilka vi återkommer senare.

Vi ser dock med tillförsikt på framtiden.

Roger Björkeroth

Utsättning av pilgrimsfalk i Fjugesta

Foto:
Jonas Forsberg

Under 2012 sattes fyra unga pilgrimsfalkar ut i Närke. Utsättningen gick såvitt vi kunnat bedöma bra, även om inga säkra återfynd har rapporterats efter att matningen upphört på utsättningsplatsen. Av falkungarna var tre honor och en hane. Alla fyra kom på vingarna utan större besvär och verkar ha gjort sig väl hemmastadda på platsen för utsättningen. År 2006 påbörjades utsättning av pilgrimsfalk i Örebro län. Utsättningarna är en del av Svenska Naturskyddsföreningens räddningsprojekt för pilgrimsfalken i Sverige. Ett tiotal medlemmar i Naturskyddsföreningarna i Örebro och Västernärke och Närkes Ornitologiska Förening har i år samarbetat om utsättningen. Regional huvudman är Naturskyddsföreningen i Örebro län. För närvarande pågår utsättningar i Mellansverige (Västmanland och Närke), medan utsättningarna i övriga landet är avslutade. Syftet med utsättningarna i Mellansverige är att överbrygga gapet mellan den västsvenska och den norrländska populationen av pilgrimsfalk, för att stärka pilgrimsfalkens förekomst i landet som helhet. De falkungar som sätts ut från avel föds upp på Nordens Ark i Bohuslän och kommer vid cirka 35 dagars ålder till Närke. Ungarna får de första dagarna bo i en bur, en "hack-box", för att vänja sig vid de nya omgivningarna. Då de är cirka 40 dagar gamla öppnas buren och de blir fria att hoppa ut och börja flygträna. Ungarna matas och bevakas intensivt i cirka sex veckor. Mot slutet av perioden matas de alltmer sällan. Efter de sex veckorna måste ungarna klara sig själva. Tidigare har i Fåglar i Närke rapporterats om återfyndet av en i Närke utsatt falk i Danmark 18 februari 2011, vilken jagade en gräsand i Limfjordens utlopp i Kattegatt, samt om en falkhane från utsättningen i Närke 2009 som häckade i Hälsingland under 2011 tillsammans med en vild hona. Resultatet av den häckningen blev tre ungar. I mitten av april 2012 observerades en i Närke utsatt pilgrimsfalk vid Limsjön i Leksand. Den fotograferades i flykten av Kjell Bond, Leksand. På fotot är det möjligt att avläsa falkens identitet på de stora färgringarna på vänster ben – en röd och en blå – med de vita bokstäverna NZ. Det visade sig vara en av de fyra honorna i fjolårets första

utsättning. Den andra utsättningen i fjol omfattade tre honor. Det kan vara svårt att avläsa ringar på falkar, eftersom det ofta går fort när en falk flyger förbi ofta på långt håll. Det är till hjälp för oss att bedöma vart falkarna tar vägen efter utsättningen. Om den som observerar en ringmärkt pilgrimsfalk lyckas se vilken färg det är på ringarna och noterar detta i kommentarsfältet i Artportalen/Svalan kan vi göra en bedömning om från vilken utsättning den sedda falken kommer.

Av Michael Andersson Närkes Ornitologiska Förening

Under sommaren 2013 har ytterligare fyra falkungar placerats ut i Fjugesta för uppfödning. Efter ca fem dygn i en hackingsbur släpptes de ut i det fria, men matades regelbundet under en och en halv månad. De återvände alltså till utfodringsstället under den tiden, men sedan avtog återvändandet och matningen avslutades. Då hade falkarna sökt sig längre bort på egna äventyr. Under hösten har några av dem observerats på andra platser i Närke..

En glad nyhet är att en av pilgrimsfalkarna från 2012 återkom och tog del av utfordringen i år.

Vi har blivit lovade ytterligare fyra pilgrimsfalkungar till 2014. Västerås och Fjugesta är de enda platser i Sverige där denna verksamhet pågår. Anledningen är att man vill bygga ihop beståndet på Västkusten med beståndet i Norrland.

En fördel för invånarna i centrala Fjugesta är att de stora flockar av kajor som uppehöll sig i centrum försvann under tiden pilgrimsfalkarna fanns här.

Av Leif Bertilsson och Roger Björkeröth

KVARVARANDE PROGRAM 2013

17 november söndag 17.00 Bildafton

Bildafton Viagården (Folkets Hus) Vintrosa
Jonas Forsberg/N och andra naturfotografer visar
sina bilder. Entré 40 kr inkl fika.
Ansvarig Ingvar Blomberg 019-296574

24 november söndag. kl 17.00 Bildafton

Bildafton Lindens samlingssal i Fjugesta (mitt
emot Sparbanken). Jonas Forsberg/N visar sina bil-
der. Entré 40 kr inkl fika.
Ansvarig Roger Björkeroth 0585-36292

Natursnokarna

Under våren genomförde Ann-Sofi fyra möten med de yngsta barnen med natursnoksverksamhet. Där fick barnen med hjälp av henne och föräldrar delta i diverse naturstudier.

Under hösten har Ann-Sofie också genomfört fyra möten med natursnokarna. Natursnokarna är öppet för alla barn och lämplig ålder är 3 - 8 år. Har du missat höstens möten kan det bero på att du inte tittat på vår hemsida. där fanns mötena utlagda. Adressen dit är: www.naturskyddsforeningen.se/vasternarke .

Natursnoksaktiviteterna är mycket uppskattade av de barn och föräldrar som deltar. Vi kommer att fortsätta med den verksamheten även nu till våren om allt går som planerat, så då får ni alla en ny chans.

Bilderna på denna sida är från mötena i våras.

Foton: Eleanor Heinonen

Vandring vid Gryt

Vår sedvanliga vandring i september i trakterna kring Gryt ledd av Ulla Lööw var i år en särdeles vacker upplevelse. Ulla ledde oss genom stiglös natur till ställen dit vi andra aldrig skulle kunna hitta. Fantastiskt väder i kombination med höstlig vildmarksro präglade vandringen. Det var en ganska tuff vandring genom snår

och över stock och sten. Genom våtmarker och uppför branta sluttningar, men allt detta var mödan värt. En vandring vi sent glömmer. Tråkigt bara att så få hade mött upp. Ni som inte var med; tag chansen till nästa år!

Av Roger Björkeroth

*Vild natur med många tjärnar och småsjöar finns i Gryttrakten.
Foto Roger Björkeroth (bägge bilderna)*

Miljövänliga veckan

Vecka 40 var miljövänliga vecka och vår krets ordnade en liten utställning på Konsum i Fjugesta alldeles vid entrén från parkeringen. Temat i år var ekologiska matvaror om vilket du kan läsa lite på följande sidor. Vi fick även sätta upp affischer och lägga ut foldrar på biblioteket i kommunhuset. Förhoppningsvis fick vi några fler att välja ekologiska matvaror.

5 viktiga varor att byta till eko

Svårt att fylla hela kundvagnen med ekologiskt? Börja med att byta ut ett par viktiga varor som gör skillnad för miljö och människor. Här är fem varor som gör sig bäst när de är ekologiska.

Kaffe

På kaffeplantager används ett av världens farligaste bekämpningsmedel som varit förbjudet länge i Sverige och EU. Det skadar - och dödar - både natur, djur och människor. Välj ekologiskt kaffe så gör du stor nytta för en liten kostnad.

Bananer och vindruvor

Två frukter som är riktigt hårt besprutade. På bananodlingar används extremt miljöfarliga bekämpningsmedel som kan ge arbetarna och deras barn nervskador. Och vindruvor, med sina tunna skal, kan innehålla rester av flera kemiska bekämpningsmedel. I ett EU-stickprov på ett paket vindruvor hittades till
fortsättning nästa sida

exempel rester av 26 olika bekämpningsmedel. Om du inte hittar ekologiska bananer, vindruvor, russin eller vin kan det alltså vara en idé att välja något annat

Mejeriprodukter

För några kronor extra kan du få ekologiska mejerivaror som gör stor nytta både i Sverige och i andra delar av världen. På hemmaplan bidrar du till friskare vatten, mindre gifter och att fler fåglar och blommor trivs. Och i länder som Brasilien behöver ingen regnskog skövlas eller natur och människor förgiftas. Varför? Jo, ekosystemen mumsar mest på växter från den egna gården, istället för hårt besprutat foder från andra sidan jordklotet.

Kött

Vill du ha kött från gladare djur? Välj eko. På köpet får du samma viktiga miljöfördelar som när du köper de ekologiska mejerivarorna. Finns inte ekologiskt så är svenskt naturbeteskött också bra. (Nope, inte brasilianskt, svenskt ska det vara.) Men det viktigaste av allt är faktiskt att kaka mindre kött överhuvudtaget.

Potatis

Visste du att det finns bekämpningsmedel i nästan alla svenska vatten? Ja, till och med i regnet som faller över oss. Genom att välja ekologiskt sprids mindre gifter i vår natur. Potatisen är en av de grödor som besprutas mest i Sverige. En riktig skurk är King Edward – en kung som borde störtas!

Vad svarar du på frågor om ekologisk mat?

1. Din kompis: Vaddå ekologiskt vin från Australien, hur ekologiskt är det med något från andra sidan jordklotet?

Du: Ekologiskt har inget med frakten att göra. Att vinet är ekologiskt betyder bland annat att vingårdssarbetarna slipper få hjärntumörer av bekämpningsmedlen som sprutas på odlingarna. Eller att rester av samma medel finns kvar i ditt vin, vilket är vanligt eftersom vindruvorna besprutas så extremt hårt.

Dessutom är det inte frakten som påverkar miljön mest vad gäller det vi dricker och äter. Det är hur det produceras, och då är ekologiskt ett superviktigt val, även om det skulle vara skeppat från Australien.

2. Din pappa: Men det är inte ekologiskt som är grejen - vi ska handla svenskt!

Du: Svenskt är bra, men det är viktigare att välja mycket eko och mycket vego om du vill göra en insats för miljön. Matens transport till butikerna är inte det som påverkar miljön mest. Kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och enorma odlingar där bara en enda gröda frodas belastar miljön mycket mer. Det slipper du bidra till när du köper ekologiskt. Du visar också att det finns en efterfrågan på ekologiskt, vilket kommer att leda till fler svenska ekjordbruk. För en bonde är det oftast mer lönsamt att satsa på ekologiskt, vilket kan rädda många svenska jordbruk som hotas av nedläggning.

3. Din granne: Det är alldeles för dyrt med ekologiskt!

Du: Det är den andra maten som är för billig.

Tänk om kemikaliejordbruket skulle stå för kostnaderna för vattenrening, utarmning av biologisk mångfald, hälsoskador, övergödning... Då skulle vi få veta vad maten egentligen kostar – den är svindyr.

Dessutom har vi i Sverige aldrig lagt så lite pengar på mat som nu. Istället prioriterar vi prylar, boende och resor. Vi slänger en tredjedel av maten - samtidigt säger vi att vi inte har råd med ekologiskt. Vi lägger 40 procent av matutgifterna på kakor, läsk och andra tomma kalorier - samtidigt säger vi att vi inte har råd med ekologiskt. Och vi köper så mycket kött att det har blivit både ett folkhälsoproblem och ett massivt miljöproblem. Om vi istället skulle stuva om våra matkassar - med mindre kött, halvfabrikat, snask och mer grönsaker och ekologiskt – så skulle det inte märkas i våra plånböcker.

4. Din svärmor: Jag har hört att butikspersonal tar besprutade morötter och säljer dem som ekologiska. Efter hästköttskandalen och alla larm litar jag inte på någon!

Du: Om du vill minimera risken att bli blåst i matbutikerna så är det just ekologiskt du ska välja. Ekomaten kontrolleras noggrannare än annan mat.

Ekologiska gårdar, bagerier och fabriker får regelbundet både oanmälda och anmälda besök. De som sköter kontrollerna är oberoende, och inte kopplade till den ekologiska märkningen.

Dessutom slipper du onaturliga färgämnen och konstgjorda smakförstärkare i Krav-märkt mat. Alltså sånt som gör jordgubbsylten extra röd eller får guacamolen att smaka avokado fastän den knappt innehåller någon.

5. Den uppdaterade kollegan: Jag är skeptisk. Läste till exempel att ekologiska olivoljor innehåller rester av bekämpningsmedel.

Du: Jo, men samtidigt testades också o-ekologiska olivoljor och de innehöll betydligt mer rester. Den lilla detaljen skrev tyvärr inte så många journalister om. De förklarade heller inte varför de ekologiska olivoljorna kan innehålla bekämpningsmedel. Det beror på att gifterna kan förflyttas långa sträckor med vind och vatten. Rester av bekämpningsmedel finns i fjällsjöar, dricksvatten, ja till och med i regnet som faller över oss.

Kollegan igen: Fast testerna på barngröten då? Där hade jag förväntat mig att åtminstone den ekologiska gröten inte skulle innehålla giftrester.

Du: Testet på barngröt handlade om tungmetaller, som kadmium. Det finns inte bara i barngröt utan i det mesta som odlas i jorden. Kadmium är ett hälsoskadligt ämne som sprids av bland annat trafikutsläpp – och det kan ingen ekobonde styra över. Det är helt enkelt svårt att odla helt giftfri mat i en förorenad värld. Poängen med att ändå köpa ekologiskt är du bidrar till att mindre otrevligheter sprids i vår miljö, att färre lantbrukare dör av bekämpningsmedelsskador, att djuren har det bättre och att du och dina barn får i er mindre kemikalier.

Och när vi ändå pratar om kadmium kan det vara värt att veta att de o-ekologiska bönderna faktiskt tillsätter kadmium till sina åkrar när de använder konstgödsel och avloppsslam. Det är inte tillåtet på ekogårdarna.

6. Din farfar: Äh, lite skit fixar kroppen. Själv badade jag i DDT och asbest som barn och titta på mig – jag lever!

Du: Jo, du lever, men se dig omkring. Du känner säkert någon som drabbats av cancer. Eller har diabetes. Eller försöker få barn utan att lyckas. FN har nyligen konstaterat att det verkar som om en rad folkhälsosjukdomar kan vara kopplade till alla dessa

små doser av kemikalier som vi får i oss under en lång tid.

7. Din bästis: Nåväl, jag har i alla fall besökt en ekologisk gård. Och det visade sig att ekobönderna kör mycket mer än andra bönder. Hur klimatsmart är det?

Du: Visst kör ekobonden mer traktor. Men konstgödsel som sprids i kemikaliejordbruken är en större klimatbov. I slutändan påverkar ekjordbruket och kemikaliejordbruket klimatet ungefär lika mycket. Men stirra dig inte blind på klimatet. Kolla på miljöpåverkan överhuvudtaget. Då vinner ekobönderna med hästlängder. De sprider inga bekämpningsmedel och ökar den biologiska mångfalden – sånt som också är livsviktigt. Visste du att forskningen visar att hotet mot den biologiska mångfalden är lika akut som klimathotet?

Planetens hälsa är ett finurligt, superhäftigt ekosystem där allt är sammanlänkat. Låter lite Avatar, men det är ju sant.

8. Din chef: Sorry, men ekologiskt funkar inte om vi ska mätta alla världens hungriga.

Du: Sorry, men du har lyssnat för mycket på industrin. Lyssna på världsledande forskare och experter istället. De säger att ”business as usual” inte är lösningen, utan att det är hög tid att kika på intressanta lösningar inom det ekologiska lantbruket. Du kan också lyssna på miljontals småbönder i Afrika, Asien och Latinamerika som övergett kemikaliejordbruket och börjat satsa på ekologiskt istället. De får lika stora, eller större, skördar som tidigare men får bättre betalt och har lägre utgifter.

Dessutom produceras det redan tillräckligt med mat för att mätta alla hungriga redan idag. Problemen handlar snarare om konflikter och vem som har makt över maten och jordarna. FN:s hungerexpert har ett råd till oss i den rika delen av världen: om vi vill göra något för alla miljontals svältande människor, så är det att äta mindre kött.

Svensk märkning

EU-märkning

Avs: Naturskyddsföreningen i Västernärke
, c/o Björkeroth, Porsg 24, 716 31 Fjugesta

Lockande, levande, ledande

Vi vill vara banken man kan leva med hela livet! Hos oss får du hjälp med allt som en stor bank kan erbjuda men med den skillnaden att vi bryr oss om dig och vill lära känna dig och din familj eller ditt företag. Varmt välkommen!

• Telefon 0585-817 00 • www.lekebergssparbank.se

Lekebergs
Sparbank

FJUGESTA JÄRN & FÄRG AB
LETSTIGEN 21 TEL 0585-312 25
INFO@FJUGESTAJARNFARG.SE

**Fackhandeln
med
kunskap och erfarenhet**

**AB FJUGESTA
ELEKTRISKA**
0585 - 10307

Patrik: 070-591 47 09

Jonas: 070--591 47 32

www.fjugestaelektriska.se

info@fjugestaelektriska.se

**Östra Långgatan 45
Box 26, 716 21 Fjugesta**

Selhagsvägen 3, 716 94 Mullhyttan
Tel 0585-40338

**4-hjulingar Zusuki och Kymco.
Cyklar och gräsklippare.**

Motorsågar: Stihl och Husqvarna.

Jakt- och fiskeutrustning.

Fiskekort för sjöarna i Västernärke.

Ekologiska kläder

T-shirts

Pikétröjor

Sweatshirts

Hood-tröjor

Badlakan

Handdukar

Tygkassar

Vi trycker gärna upp dem för din förening eller företag. Du finner dem på vår hemsida:

www.hasselberga.se/eco.htm.

Vallgatan 43
716 31 Fjugesta
Tel 0585-31292
www.hasselberga.se

Hasselberga
SPORT & REKLAM AB